

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 3 / 2012

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 11, številka 3 / 2012
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.
Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>
Izdaja: [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)

Odgovorni in tehnični urednik: [Marino Kačič](#)
Uredniški odbor / sodelavci: Brane But, Jože Gregorc, Metka Pavšič, Jure Srebrovič,
Slavica Bukovec Zupanič

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranj nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo, prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev, strokovnjakov vseh podpornih služb in drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====
Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahteva jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestili avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščiten z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

[Domov](#) [Uredništvo](#) [Naročite brezplačen Rikoss](#)

=====

KAZALO

1. UVODNIK: Ne samo dober namen, tudi pravi način je zaželen

Slavica Bukovec Zupanič

2. AVTOPORTRET: Miha Jakopin

Kljub slepoti imam rad življenje

3. POPOTNIŠKI UTRINKI: Bele figure med črnimi kralji

Indija - Chennai, Tamil Nadu, 14. šahovska olimpijada IBCA za slepe in slabovidne
Mateja in Frenk Mlačnik

4. INTEGRACIJA: Tiflopedagogika v Sloveniji

Slavica Bukovec Zupanič

5. NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: Ugodnosti za slepe in slabovidne v železniškem prometu

Brane But

6. TESTIRALI SMO: Spletni brskalnik, spisan prav za slepe – se ga spleča uporabljati?

Jožef Gregorc

7. DOBRO JE VEDETI: NVDA – brezplačen bralnik zaslona

Jure Srebrovič

8. NAMIGI IN NASVETI: Učinkovito iskanje z Googlom – četrtič, YouTube-mp3 pretvornik

Brane But

9. OGLASNA DESKA: Če človek ve, kaj hoče, je to sreča

Dr. Luj Šprohar

10. NOVIČKE: Program Maestro Translate v slovenščini, Tipkovnice za slabovidne, Jaws sedaj vključuje podporo za OCR, Nove funkcije v Skype, Preverite zdravstveno zavarovanje preko SMS

Jure Srebrovič

1. UVODNIK: **Ne samo dober namen, tudi pravi način je zaželen**

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošljí komentar](#)

K pisanju tega prispevka me je vzpodbudil telefonski klic znanca, ko mi je neko sobotno popoldne sporočil, da na Kongresnem trgu v Ljubljani delijo rolado, ki jo je v dobrodelne namene speklo neko podjetje in da s tem zbirajo denar za slepe.

Pritisk se mi dvigne, ko slišim kaj takega. Če pa si predstavljám, da bi se ta popoldan slučajno znašla na omenjenem prizorišču; groza. Verjetno bi se vsi ozirali za mano: »Joj, pogledjte jo, ta je tudi ena od teh revčkov«.

Da ne bo pomote. Vse spoštovanje tistim, ki so pripravljeni seči v denarnico in si odtrgati od lastnih ust, saj je že tako znano, da navadno darujejo takšni, ki bi še sami kaj potrebovali. Prav tako se globoko klanjam pred vsemi humanitarnimi organizacijami, ki si v teh kriznih časih drznejó zbirati pri revnih, da dajo tistim še bolj revnim. Toda kljub temu menim, da se takšne akcije lahko izpeljejo bolj elegantno. Povsem drugače se sliši, če bodo zbrana sredstva namenjena za tehnični pripomoček slepe osebe, ljudje raje darujejo za konkretno stvar, pa še nadzor nad porabo sredstev je večji. V nasprotnem primeru se ne ve, če bo donacija našla pot do tistih najbolj potrebnih pomoči. Kolikokrat se je že zbiralo za otroke v Afriki, pa denar še do Afrike ni prispel.

Poleg tega akcije s prizvokom pomilovanja in usmiljenja v družbi povsem degradirajo prizadevanja posameznikov, da bi zmanjšali stereotipe o slepih in podrli tabuje o slepoti. Ogromno prizadevanj in časa je potrebno, da se vsaj malo spremeni razmišljanje in doživljanje pri ljudeh, korak nazaj pa se lahko naredi z eno samo, četudi nehoteno, potezo.

Zato naj mi oprostijo vsi tisti, ki imajo dober namen, a tudi pravi način in primeren odmev v javnosti sta zaželená.

[Na vrh](#)

2. AVTOPORTRET: Miha Jakopin

Kljub slepoti imam rad življenje

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

Pred mano je težka naloga. Nisem tiste vrste človek, ki rad govori o sebi. Ker so me le nagovorili, naj nekaj napišem o sebi in mojem ustvarjanju oziroma o svojem življenju, se bom potrudil. Kljub slepoti menim, da je naše življenje lahko prav tako razgibano in kakovostno, le volja je potrebna in vztrajnost, da delo opraviš do konca. Verjetno potrebujemo slepi veliko več energije, da dosežemo cilj. Zato sem hvaležen svojim staršem, saj me niso imeli za revčka. Navajali so me že kot otroka na vsa dela, lonce v kuhinji, na čiščenje in

red v omarah. Danes, ko živim samostojno življenje, mi vse to pride zelo prav. Še vedno rad primem za kuhalnico in lonce in kaj dobrega skuham. Malo manj pa rad pospravljam, a v kuhinji mora biti red.

Sem čistokrvni Ljubljčan, rojen v Ljubljani v mesecu juniju leta 1969. Takoj so ugotovili, da z mojimi očmi ni vse tako, kot mora biti. So redki primeri, vendar sem bil tisti, ki se je rodil s prirojenim glavkomom oziroma očesnim pritiskom. Tako sem moral iz porodnišnice takoj na očesno kliniko in bil kmalu operiran. Sedaj je za menoj že nekaj operacij, ki mi niso prinesle kakšnega veselja. V otroštvu sem nekaj malega vida še imel. V sedmem razredu osnovne šole pa sem še to izgubil. Danes imam le nekaj svetlobe, ki je zame velikega pomena. Sam sebi pravim, da še malo brlim. Vseeno so bili takrat to težki trenutki zame in za moje domače. Sam sem se hitro pobral, saj sem vedel, da moram končati šolo in verjel sem sebi, da bom zmožel čez vse ovire v življenju, ki me čakajo.

Šolo sem obiskoval v Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani. Srečo sem imel, ker sem stanoval kakšen kilometer stran od šole, da sem vsak dan redno odhajal domov in mi tako ni bilo potrebno živeti internatskega življenja. Domov sem odhajal proti večeru, saj sem rad obiskoval popoldanske krožke in se marsikaj naučil. Menim, da je za otroke in njihove starše kar velik stres, ko morajo že kot malčki stran od doma. Po osnovni šoli sem tudi sam začel spoznavati približno tako življenje, kot so ga mnogi živeli v zavodu. Na šolanje sem odšel v Škofjo Loko, v Center slepih in se izučil za telefonista. Čez teden sem ostajal v internatu, čez vikende pa sem redno odhajal domov. Prvič sem se redno zaposlil leta 1986 v Tovilu – tovarna vijakov. Nato sem bil zaposlen nekaj let še na koncernu slovenskih železarn, sedaj pa že deset let kot telefonist delam na inštitutu Jožef Štefan.

Stanoval sem v bližini ljubljanskega društva slepih in slabovidnih in vedno pogosteje obiskoval društvo, se družil z svojimi vrstniki in bil tudi aktiven pri športnih in drugih akcijah v okviru društva. Začel sem igrati golbal in tudi z reprezentanco Slovenije šel leta 1992 na evropsko prvenstvo v Anglijo, ki je bilo to prvo za samostojno Slovenijo,

bil še na nekaj mednarodnih turnirjih in z ljubljansko ekipo takrat v nemškem Magdeburgu osvojil naslov klubskega prvaka.

Vedno več se je govorilo o računalnikih, računalniški opremi in kako si slepi s to tehnologijo pomagamo v vsakdanjem življenju. Tudi sam sem premišljeval o računalniku in tečaju. Na ljubljanskem društvu slepih in slabovidnih so mi takrat omogočili 20 učnih ur. Kasneje sem šel tudi na dva tečaja, ki jih je organizirala zveza slepih in tako prišel do približno osnovnega znanja računalništva. Pri tem učenju mi je zelo prav prišlo znanje strojepisja, ki smo ga imeli v ljubljanskem zavodu in v centru slepih in slabovidnih v Škofji Loki. Ker sem imel že za seboj nekaj delovne dobe, sem si kupil računalnik in potrebno opremo in še sam raziskoval možnosti računalnika. Kdaj pa kdaj sem moral za kak nasvet vprašati prijatelje, včasih pa sem naredil tudi kakšno neumnost. Če česa ne vem, danes raje pokličem koga, da mi pojasni zadevo. Mislim, da je računalništvo veliko področje, da se ga bomo učili skozi življenje z dneva v dan. Kmalu sem spoznal, da sem naredil prav. Tudi na inštitutu, kjer sem zaposlen, smo prešli na novo tehnologijo telefonije. Sedaj pri svojem delu telefonista uporabljam le računalnik. Kupili so mi računalnik z vso potrebno opremo za slepe, tako lahko brez težav opravljam svoje delo. Doma sedaj lahko prebiram dnevne novice, za večje nakupe uporabljam spletno nakupovanje ter lažje pridem do potrebnih informacij, ki so mi na voljo na spletu.

Čas je prinesel tudi poroko. Sedaj z ženo Simono, ki je slabovidna, skupaj hodiva na Društvo slepih in slabovidnih v Ljubljani. Udeležujeva se tradicionalnih športno kulturnih akcij, ki potekajo preko celega leta. V devetdesetih sem na MDSS Ljubljana en mandat opravljal vlogo podpredsednika, sedaj pa so okoliščine pripeljale, da sem postal tudi predsednik kulturno prosvetno športno in rekreativnega društva slepih in slabovidnih »Karel Jeraj«, v Ljubljani. Nekaj časa mi ta funkcija že vzame, ni pa preveč naporno, saj nas je dovolj in vsak skrbi za svoje področje. Potrebna je le dobra koordinacija in volja do takega dela. Če rad opravljaš tako delo, potem ti ni težko.

Oba z ženo Simono sodelujeva pri kulturni skupini »OPTIMISTI«, ki deluje pri tem društvu. Organiziramo proslave oziroma prireditve ob različnih praznikih in drugih dogodkih. Predstavljamo tudi poezijo, prozo in glasbo slepih in slabovidnih avtorjev, tudi izven našega društva. Nastopili smo že v več krajih: Idriji, Škofji Loki, Gornjih Petrovcih in Markovcih pri Ptujju. V Markovcih nas je snemala lokalna televizija SIP TV in bili smo večkrat predvajani na programu. Menim, da je to enkratna priložnost predstaviti ljudi z okvaro vida in tako tudi drugim ljudem, ki vidijo, pokažemo, kaj smo slepi in slabovidni sposobni narediti. Med nami je ogromno članov Zveze slepih in slabovidnih Slovenije, ki radi in dobro pišejo. Tudi v prihodnje bom redno obiskovalec MDSS Ljubljana in društva KPŠRD »Karel Jeraj«, kjer se družimo slepi in slabovidni ter aktivno sodelujemo v športno kulturnih aktivnostih.

Pri meni pa je na prvem mestu glasba. Že kot otrok sem začel z učenjem harmonike in bil tudi član šolskega ansambla. V Škofji Loki pa sem kako leto in pol hodil k učenju klavirja. Ob tej priliki bi se učiteljem še enkrat zahvalil, čeprav, žal, mnogih ni več med nami. Dali so mi osnove glasbenega znanja in veselja do glasbe, ki ga še danes gojim naprej. Tudi doma, kjer živiva z Simono, je prva glasba. Doma redno igram na klaviature, Simona pa kaj zapoje. Kadar je pred nami kak nastop ali pa, ko nastane nova pesem, vadviva več, včasih pa le toliko, da stvari ne izpuhtijo iz glave.

Ustvaril sem že nekaj lastnih besedil in jim dodal glasbo. Lotil pa sem se tudi ustvarjanje glasbe na besedila drugih naših slepih članov, tudi na poezijo in mislim, da je dobro izpadlo. Zadnji moj projekt je bila skladba o slovenskih vojaki, ki služijo vojsko daleč stran od naše domovine. Poznam vojaka, ki je odšel na misijo v Afganistan in mi je malo namignil o zeleni skladbi. Lotil sem se in čez čas sva doma z Simonom to posnela, ter jo po mailu poslala v Afganistan. Vojaki so pesem sprejeli z navdušenjem. Sam poveljnik slovenskega kontingenta mi je poslal mail in se mi zahvalil za pesem, ki je polna čustev in pove, kako nevarno je njihovo delo. Moja želja je, da bi z Simonom nekoč posnela CD z lastnimi skladbami. Če nama to uspe, bova zelo vesela, z glavo skozi zid pa ne bova šla. Pobere ti veliko časa, živcev in seveda denarja. Zato upam na presenečenje. Še vedno pa se bom trudil in ustvarjal glasbo in dodal kakšno besedilo.

Vedno sem bil ljubitelj gledališča. Še danes si rad ogledam kako dobro predstavo ali pa prisluhnem dobri radijski igri. Res se sliši smešno, da si slepi ogledamo gledališko predstavo, vendar tako rečemo in to je za nas čisto normalno. Še noben slep ni rekel, da gre poslušati televizijo. Imel sem tudi to srečo in priložnost, da sem se preizkusil kot igralec na odru v gledališču slepih in slabovidnih Nasmeh. Najprej sem dobil vlogo v komediji Častni povabljenec, kjer sem odigral čudaškega fanta, ki je hodil na plesne maratone, da bi kaj zaslužil. Obšli smo res dober del Slovenije, saj smo to igro odigrali približno na tridesetih odrih. Moj drugi izziv pa je igranje v pravkar minuli drami Slepci. Tu sem dobil vlogo najstarejšega in malo pohotnega slepca. Kljub bolj resni zadevi sem ravno tako užival na odru. Dobil sem nove izkušnje in primerjal vloge v komediji in drami. Rad se bom spominjal teh trenutkov, ko smo skupaj s soigralci in spremljevalno tehnično ekipo potovali po Sloveniji na nastope. To je bilo res gledališče Nasmeh, saj sta med nami vedno bila veselje in smeh. Slepce pa si bom zapomnil tudi po tem, ker sem si na vajah dober mesec pred premiero v enem od prizorov zlomil roko. Moral sem pasti na tla, kar mi je recimo petdesetkrat uspelo, enainpetdesetič pa ne. Po premieri smo to dramo ponovili še na osemnajstih odrih. Kot z Častnim povabljenecem in Slepci sem gostoval z gledališčem Nasmeh tudi v Zagrebu, kjer smo se udeležili svetovnega festivala gledališč slepih in slabovidnih. Upam, da bom še kdaj dobil priložnost v Nasmehu, saj to rad delam in vedno se kaj novega naučim.

Včasih se malo pošalim in rečem, ko sem bil malo mlajši, sem v ospredje dajal šport, sedaj pa bolj kulturo. Verjetno pa je to le naključje. Moram reči, da mi ni nikoli dolgčas, saj se v življenju vedno kaj najde, časa pa imam toliko, kolikor si ga vzamem.

Sem človek, ki se ne pritožuje nad življenjem. Pa tudi se nerad hvalim, saj vem, da je med slepimi veliko sposobnih na mnogih področjih. Vsem sporočam, da ljubite življenje kljub okvari vida in življenje bo prav tako lepo.

[Na vrh](#)

3. POPOTNIŠKI UTRINKI: **Bele figure med črnimi kralji**

Indija - Chennai, Tamil Nadu, 14. šahovska olimpijada IBCA za slepe in slabovidne

Avtorja: *Mateja in Frenk Mlačnik*

Urejanje rubrike in lektoriranje: Metka Pavšič

[Pošlji komentar](#)

Energija na svetovnih tekmovanjih slepih in slabovidnih šahistov je fenomenalna. Zdaj sva je že vajena, saj Frenk že vrsto let redno zastopa slovenske barve na črno-beli plošči svetovnega, evropskega in olimpijskega šaha. Letos so bili na ekipnem prvenstvu še Emil Muri, Matej Žnuderl in Grega Čižman. Raznobarvnost različnih nacij in neverjetni posamezniki; napetost v zraku med partijami; posebno, leseno, prijetno šklepetanje šahovskih figur, ki jih slepi lahko med partijo tipajo in seveda »špringer eva fir« z različnimi naglasi. Nastopilo je 25 držav, okrog 120 najboljših slepih in slabovidnih šahistov sveta. Za nepoznavalce naj poveva, da partija lahko traja tudi 6 ur, da se na partije pripravljamo cele dopoldneve in da tudi še pozno v noč s trenerji in med sabo analiziramo odigrane poteze. In zato ni čudno, da se ozračje kar iskri od različnih kombinacij.

Slepi igrajo šah praviloma vsak na svoji šahovnici. Šahovnica je prilagojena tako, da so črna polja milimeter dvignjena nad belimi, polja imajo luknjice v katere se zabadajo figure, ki imajo na dnu žebličke. Črne figure imajo tudi na zgornjem koncu drobno žebličkovo glavico in se tako ločijo od belih. Naša ekipa je na koncu dosegla dobro petnajsto mesto in se uvrstila na svetovno prvenstvo naslednjega leta v Zaragosi v Španiji. Ker so fantje imeli cele dneve dela s šahom, pa je spremljevalcem ostalo nekaj časa, da začutijo utrip indijskega velemesta. In Indija je izkušnja, ki ne pusti nikogar ravnodušnega.

S Fani, Matejevo ženo, ki tudi bolj megleno vidi svet okoli sebe, sva se podajali na krajše izlete po okolici. Pri potovanju s slepimi in slabovidnimi ni nič drugače, kot če potuješ z videčimi prijatelji. Dobro je seveda, da si bolj zgovorne sorte, da kaj, kar vidiš tudi poveš. Da ti ni odveč prijeti potovalnega prijatelja pod roko in mu kake stvari pokazati. V Indiji pa je pomembno tudi to, da opozoriš: »Luknja v pločniku! Kanalizacija! Blato! Pazi, krava!«

Chennai je velemesto s približno 8 milijoni prebivalcev. V mestu se veliko gradi, videti je, da je napredek prehitel utečeno tradicijo in ljudje se z njim soočajo po svoje, nepripravljani na embalažo, ki jo ponuja sodobno, hitro, potrošniško življenje. Ulica je podobna nadrealističnemu, futurističnemu romanu, ki opisuje, kako zastrašujoče bo čez nekaj let na našem planetu, če ne bomo začeli lepše ravnati z njim. Ob cesti smeti, umazanija, nikogaršnji kužki, krave in ubogi ljudje... Cesta prepolna različnih brzečih vozil. Praviloma vozijo vsa v isto smer, se pa najde tudi tako, ki - sploh ne tako počasi - prodira v nasprotno smer. Avtomobili, motorji, rikše, avtobusi, tudi kolesarji in pešci ne vozijo v koloni, pač pa se drenjajo eden mimo drugega, kot bi na cilju prvi dobili zastoj sladoleđ. Hrup se sploh ne poleže, trobijo neprestano. V Indiji zabeležijo največje število prometnih nesreč na svetu, zanje pa so krive predvsem prehitra in nevarna vožnja ter slabe ceste. Stavbe v mestu so dokaj nizke, dvo in tronadstropne. Nekaj je seveda tudi višjih, videli smo naprimer tudi slamnato petnadstropno stavbo!, večinoma so umazane od smoga in velikokrat smo se spraševali ali v njih sploh kdo biva. Veliko je tudi barak iz slame. Objemata te vlaga in

vročina, kot bi hodil po savni. Teža zraka in smoga kar pritiskata nate, smrad je ponekod zastrasujoč, v neke vrste pločniku so brez opozoril manjše do ogromne luknje, v katerih teče kanalizacija. Velikokrat lahko zavohaš jasmin in vonj dišečih paličic. Vendar pa te veseli, nasmejani obrazi spremljajo na vsakem koraku. Le nasmehneš se, pomahaš in dobiš nazaj nasmeh, da ti zaigra srce. Otroci občudujoče gledajo tvojo polt in vsak si vzame čas in poklepeta s tabo v indijski angleščini. Ne le, da si vzamejo čas, ljudje so večinoma navdušeni, če jih ogovoriš, njihovi pogledi so občudujoči. Neverjetno je bilo tudi to, da so sogovorniki takoj, ko sva s Fani povedali, da najina moža igrata šah, vedeli, da v Chennaiu poteka Olimpijada za slepe šahiste, navedli so celo hotel. Kadar pa sva omenili, da prihajava iz Slovenije, so le značilno indijsko pokimali (to izgleda tako, da je vrh glave pri miru, del pri vratu pa miga levo in desno), ko pa sva opisali, da je pri nas le 2 milijona prebivalcev, da imamo čisto vodo in zrak, da govorimo svoj jezik so bili pa čisto navdušeni.

Večina prebivalstva je hindujske vere, naslednji po številu pripadnikov sta muslimanska in krščanska vera. V mestu je veliko hindujskih templjev, krščanskih cerkva ter muslimanskih džamij. V vseh se sezuješ, ko vstopiš in povsod je zrak napolnjen z osladnim jasminom in bogaboječim prepričanjem. Ljudje izražajo svojo veroizpoved na vsakem koraku, na armaturah avtomobilov imajo s svežim cvetjem okrašene oltarčke v čast svojim bogovom, pred vhodi in v hišah je polno ikon, na svojih čelih imajo zarisane pike pripadnosti. Vendar pa se med sabo ne družijo, kristjani se izogibajo svetišč drugih ver, verjamejo, da se ne smejo niti ozreti proti templju hindujske Šive.

Indijci so zelo ponosen in domovinsko zaveden narod. Med našim obiskom smo praznovali dan neodvisnosti, 65-letnico. Ta dan vsi nosijo pripete zastavice: plesalke v večerni predstavi, vozniki rikš, sobarji, tudi nam so jih pripeli. Pred svoje vhode na tak dan narišejo mandale v obliki rož: bele ali pisane. Včasih naredijo tako mandalo tudi iz cvetličnih listov.

Vožnja z rikšo je blago rečeno adrenalinsko doživetje. Motorček divja po prenatrpanih cestah, dobro se je držati, dobro je tudi, če včasih zamižiš in kdajpakdaj potegneš trebuh noter, da se rikša lažje zrine med avtobus in avto. Ni dosti semaforjev, pa tudi tisti, ki so, ne motijo nikogar. Vozniki rikš so pripravljene ustaviti in natočiti gorivo kar tam na mostu sredi najhujše prometne konice, pripravljene so tudi obrniti čez šestpasovnico ob neverjetno gostem prometu. In kar nekako jim uspe. Ostali vozniki tolerirajo tako kaskadersko početje. Potniki pa... No, imam se za tolerantno, kar pogumno žensko, vendar, ko smo z pospešeno hitrostjo zavili v enosmerno ulico z nasproti drvečo gnečo vozil, sem gospoda za krmilom le opozorila: Plačali bova samo v primeru, da naju živo pripeljete do hotela. In naju je.

Pretresljivi prizori so del indijske resničnosti. Po televiziji smo jih vajeni gledati. Vendar v živo te prerese, te zdrami do zadnjega končiča tvoje biti. Besede težko opišejo, solze ne pomagajo, vidiš, se zjočeš in greš dalje. Triletni otroček s starim atom pod mostom, ki si ga delita še z drugimi družinami. Mali nagec se igra, ata leži na tleh in čez nekaj metrov nova družina. In nekje drugje ob rezervoarju za vodo, ki očitno pušča sedijo fantje, moški. Z vedrom zajemajo vodo iz luže ob rezervoarju in se z njo polivajo po telesu. Umivajo se. Ponosna družina - mama, 4-letna hčerka, dva fanta, najbrž brata. Prosijo. Damo jim lanč paket iz hotela. Ko avtobus odpelje; stojijo

z darilom v rokah, srečni mahajo za nami. In še in še in še in še. Obraz neizmerne, za nas nepredstavljive bede. Vendar pa v očeh lahko vidiš iskrice. Take, kot jih pri nas le redko.

V glavi se nam še vedno mešajo vonjave, glasovi, hrup, barve, nasmehi na tisoče temnih oči. Vtisi se počasi usedajo. Nekateri bodo ostali v srcu za vedno. Indija je res dežela nasprotij. Kako oguljeno to zveni. Vendar ni drugega izraza. Revščina, beda, umazanija in na drugi strani presežek bogastva, avtomobili, služabniki in luksuz, o katerem samo bereš.

Dotaknili so se nas nasmehi in prijaznost ljudi, veselje otrok, ki smo jih ujeli na fotografski aparat. Napolnilo nas je občudovanje in odkrita hvaležnost ljudi s težko usodo ogromnega razvijajočega se mesta.

Prav tako je kot pravijo: Indija te odvrne ali pa se vanjo zaljubiš. Pri nama se je zgodilo oboje.

[Na vrh](#)

4. INTEGRACIJA: Tiflopedagogika v Sloveniji

Avtor: *Slavica Bukovec Zupanič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

Prispevek vsebuje: 1. Oris razvoja tiflopedagogike in možnosti specializacije slovenskih pedagogov, in 2. Analiza razmišljanj študentov tiflopedagogike.

Letošnje leto sem imela nekaj srečanj s študenti tiflopedagogike, ki kot prva in trenutno edina generacija študirajo tiflopedagogiko na ljubljanski Pedagoški fakulteti. Ta je bila v Sloveniji kot samostojna študijska smer prvič razpisana v šolskem letu 2009/10. Študenti se morajo v okviru svojih študijskih obveznosti srečati s slepimi in slabovidnimi, da lahko teoretična znanja s fakultete povežejo s praktičnimi izkušnjami. Če je to prva generacija študentov tiflopedagogike kot samostojne študijske smeri, se mi je ob tem postavilo vprašanje, kako so se potem v preteklosti za delo s slepimi usposabljali slovenski pedagogi in kako so do zdaj v tej stroki sledili zahtevam časa in usmeritvam izobraževalne politike. Za boljše razumevanje pa najprej obrazložitev nekaterih izrazov.

Tiflopedagogika je specialna pedagoška veda, ki obravnava zakonitosti vizualnega razvoja in se ukvarja z vprašanji organiziranosti, metodike in postopki posebnega vzgojno izobraževalnega dela ter z vedenjem slepih in slabovidnih v vseh življenjskih okoljih in obdobjih.

Tiflopedagog je preprosto rečeno strokovnjak za slepe in slabovidne; je pedagog, ki izvaja programe vzgojno-izobraževalnega in rehabilitacijskega dela za ljudi z okvaro vida.

Integracija je proces vključevanja ali prilagajanja (tokrat slepih in slabovidnih) v večinsko okolje.

Inkluzija je nadgradnja integracije, je proces, ko se po medsebojnem dogovoru prilagajata obe strani. V inkluzivni šoli naj bi se na eni strani prilagajal učenec s posebnimi potrebami, na drugi strani pa bi se naj večinska šola s prilagoditvami približala specifičnim potrebam učenca, da bi ta imel enake pogoje za delo kot njegovi polno-čutni sošolci.

Prispevek bo torej poskušal odgovoriti na vprašanje, kakšne so bile možnosti specializacije slovenskih pedagogov, ki so skozi različna obdobja nedvomno prispevali svoj delež na poti do večje samostojnosti slepih in slabovidnih. Sledili bomo razvoju te stroke v Sloveniji od ustanovitve Zavoda za slepe leta 1919 do danes, skozi vizijo študentov tiflopedagogike pa pogledali v prihodnost na tem področju.

Oris razvoja tiflopedagogike v Sloveniji in možnosti izobraževanja slovenskih pedagogov

Prvi učitelji za slepe so se pojavili konec 18. stoletja z ustanovitvijo zavodov v nekaterih evropskih prestolnicah. Z odkritjem brajeve pisave, ki je temeljni kamen za

izobraževanje slepih, se je število takšnih ustanov hitro povečevalo in v začetku 20. stoletja so se stvari premaknile tudi na Balkanu. Po Zagrebu in Zemunu so Zavod za slepe leta 1919 odprli še v Ljubljani. Z oslepelimi slovenskimi vojaki iz 1. svetovne vojne in z redkimi otroki, ki so bili deležni te sreče, da so se lahko šolali v avstrijskih zavodih, so se na Kranjsko vrnile tudi nekatere sestre usmiljenke, ki so na začetku v celoti prevzele vzgojo in poučevanje teh otrok. Zaradi širjenja učnih vsebin so se sestram usmiljenkam kmalu pridružili še drugi učitelji in mojstri raznih obrti, katerih usposobljenost za takšno delo je bila na zelo nizki ravni. Zato so s hospitiranjem v zavodih na Dunaju, v Gradcu in Pragi izpopolnjevali svoje znanje. Pogoste so bile tudi izmenjave izkušenj s kolegi iz Zemuna in Zagreba. Prav zato je verjetno za ta čas značilno neprestano rivalstvo med izobraženimi učitelji, katerih resničen cilj je bil slepe usposobiti za samostojno življenje in na drugi strani reakcionarnimi cerkvenimi krogi, za katere je bila edina odrešitev še vedno v molitvi in usmiljenju.

A kljub vsemu je v 30-ih letih prejšnjega stoletja prišlo do prelomnice v šolstvu za slepe; precejšnje so bile kadrovske spremembe, v predmetnik so uvedli orientacijo, gospodinjstvo, strojepisje in telesno vzgojo, šola je dobila strokovno literaturo iz tiflopedagogike, nove tehnične pripomočke in prva reliefna učila. V celotni Kraljevini SHS so urnike iz rednih osnovnih šol prilagodili potrebam slepih in po novem tudi slabovidnih. V letih pred 2. svetovno vojno, ki je za nekaj časa prekinila delo, so bili v Zavodu za slepo dečo v Kočevju že štirje tiflopedagogi, ki so specializacijo pridobili z enoletnim tečajem v Beogradu.

Po osvoboditvi se je preimenovani Zavod za slepo in slabovidno mladino ustalil v Ljubljani, razmere v njem so se hitro izboljševale predvsem na račun posluha v takratni politiki. Učiteljski kader je odhajal na izobraževanje na Višjo defektološko šolo v Beograd in visoko defektološko šolo (kasneje Defektološko fakulteto) v Zagreb. Pogosti so bili študijski obiski v drugih zavodih po Jugoslaviji in tujini. Z novimi učnimi programi so poskrbeli tudi za kasneje oslepele, s tečaji za telefoniste pa za zaposlitvene možnosti slepih in slabovidnih. Še posebej prizadevni so bili posamezni učitelji v zavodu, ki so se lotili izdelave specialnih učil (reliefnih zemljevidov, risalnega pribora), prilagojenih družabnih iger ter najrazličnejših maket. Z ustanovitvijo Centra za rehabilitacijo in varstvo slepih in slabovidnih v Škofji Loki so se povečale možnosti za poklicno izobraževanje telefonistov in administratorjev. Kasneje oslepele pa so se tukaj učili mobilnosti in orientacije ter se seznanili s prilagoditvami, da bi se tako lažje znašli v novo nastali življenjski situaciji.

Po razširitvi zavoda v 2. polovici 60-ih let se je s številom otrok povečalo tudi število učiteljev. Ti so bili seveda najprej usposobljeni za svoje področje, ob sprejemu v službo pa so se morali obvezati, da bodo kot izredni študentje v okviru defektologije na Pedagoški akademiji v Ljubljani študirali tiflopedagogiko. Ta možnost študija je trajala do sredine 70-ih let. Še vedno pa so nekateri učitelji nadaljevali izobraževanje v Beogradu in Zagrebu. Vključeni so bili v tiflološko sekcijo, ki je vse do osamosvojitve Slovenije delovala znotraj Društva defektologov Jugoslavije. To je organiziralo številna predavanja, seminarje ter hospitacije v jugoslovanskem in evropskem prostoru (golob 1989).

Nekdanji ravnatelj Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, gospod Stane Florjančič, o tem pravi naslednje: »Vsi učitelji v Zavodu so morali biti usposobljeni prvo iz svojega predmeta in imeti dopolnilna znanja iz tiflopedagogike. Ali pa biti

tiflopedagog z dodatnimi znanji iz veščin kot so: orientacija in mobilnost, strojepisje, vaje vida, vsakodnevna opravila, računalništvo itd. Vsak na novo zaposleni učitelj je imel svojega izkušenega mentorja, da ga je uvajal v delo s slepimi in slabovidnimi. Učitelji iz zavoda so po dodatna znanja za svoje delo odhajali tudi v Anglijo, Nemčijo, Češko, Dansko in celo Ameriko. Učenci v Zavodu so bili deležni dobre strokovne obravnave, nič manj kot njihovi sovrstniki po svetu« (florjančič 2012).

V začetku sedemdesetih let 20. stoletja so bile v zavodu uvedene številne novosti: ločeni metodi poučevanja slepih in poučevanja slabovidnih, odprti so bili oddelki za otroke z lažjo motnjo v duševnem razvoju, na terenu pa je začela delovati tiflomobilna služba. Vse to je imelo en sam cilj, v zavod sprejeti čim več otrok, včasih tudi takih, ki bi zaradi ostanka vida zlahka pouku sledili v domači šoli.

A po letu 1978 je prišlo do velikega preobrata, mobilna služba je na terenu prvič obiskovala več otrok, ki so se šolali v domačih šolah, kot jih je bilo vključenih v zavod. V njem so začeli glavno skrb posvečati večji socializaciji gojencev in orientaciji zunaj inštitucije. Individualna obravnava učencev je začela dobivati prednost pred skupinsko. Tudi struktura otrok se je spremenila, med njimi je bilo čedalje več tistih, ki so imeli poleg okvare vida še različne stopnje motenj v duševnem razvoju. Po končani osnovni šoli je iz leta v leto manj učencev nadaljevalo šolanje v Centru poklicnih šol v Škofji Loki. Na drugi strani pa se je nenehno povečevalo število otrok z okvaro vida v rednih osnovnih in srednjih šolah ter fakultetah. Nekaj učencev se je na srednjih zdravstvenih šolah usposabljal za poklic maserja, pred tem je bilo možno to izobrazbo doseči le v Beogradu (golob 1989).

Z obdobjem integracije je tiflomobilna služba dobila nove naloge. To zdaj ni bilo zgolj novačenje otrok za vključitev v zavod, od mobilnega tiflopedagoga se je pričakovalo, da bo pomagal slepemu ali slabovidnemu otroku pri prilagajanju v večinsko šolo, hkrati pa svetoval tudi staršem in učiteljem. Prav slednji so bili mnogokrat (in so na žalost še vedno) premalo seznanjeni, kakšne spremembe pri njihovem delu zahteva integriranje otroka s posebnimi potrebami. Na delavnicah Bontonček tudi sama opažam, da ima že kar nekaj šol vključenega učenca z gibalnim ali senzornim hendikepom. Nema lokrat učitelji povedo, da imajo v takem primeru premalo dodatnega znanja in podpore strokovnih služb.

V samostojni Sloveniji je na področju izobraževanja učiteljev za delo s slepimi in slabovidnimi zazevala ogromna praznina, ni bilo posluha oblasti in ne vzpodbud s strani stroke. Prišlo je do ukinitve Centra v Škofji Loki. Prilagojeno izobraževanje administratorjev in ekonomskih tehnikov se nadaljuje v prostorih Zavoda za slepo in slabovidno mladino. Njegova ravnateljica ga. Katjuša Koprivnikar pojasnjuje situacijo z naslednjimi besedami: »Kljub temu, da nam velikokrat očitajo pasivnost, učitelji v tem času nismo držali križem rok. Res ni bilo formalnega izobraževanja, znanje smo izpopolnjevali na konferencah, v različnih mednarodnih projektih, z medsebojno izmenjavo izkušenj in nakupom ustrezne strokovne literature za samoizobraževanje. Ker kadrov še vedno ni in ker se doma nimamo s kom povezovati, se zaposleni prav v tem času izobražujemo v projektu, ki ga Zavod izvaja skupaj s sorodno inštitucijo iz Nizozemske. Seveda so pa znanja, ki jih pridobivamo v tujini, zelo draga, tudi zato bodo domači kadri dobrodošli« (Koprivnikar 2012).

Do spoznanja, da je za razvoj inkluzije v praksi najpomembnejši dobro usposobljen učitelj in vzgojitelj, so prišli tudi pri Univerzi na Primorskem. Na Pedagoški fakulteti v Kopru je razpisan bolonjski študijski program inkluzivne pedagogike. Ta bi naj ponudil odgovore na vprašanja, kako naj ravna učitelj z nadpovprečno nadarjenim učencem, kako z vedenjsko motenim, kako je potrebno organizirati delo, če je v razredu gluhi, naglušni, slepi ali slabovidni otroci. Cilj je torej, izobraziti strokovnjake, ki bo prepoznali posebnosti pri posamezniku in bo temu primerno znal uporabiti tehnike, metode in pristope pri vzgoji in učenju.

Slovenski tiflopedagogi, vključeni v Tiflo sekcijo v okviru Društva defektologov Slovenije, so si vseskozi prizadevali za ustanovitev Centra za pomoč slepim in slabovidnim. V njem bi naj bili na enem mestu združeni strokovnjaki za celostno obravnavo oseb z okvaro vida. Se pa takoj postavlja vprašanje, če so v tem trenutku dani pogoji, da se teoretična zasnova Centra lahko v celoti izvaja tudi v praksi. Stanje v državi je namreč paradoksalno in ne govori temu v prid. Čedalje pogosteje se omenja inkluzija, ki je kot ena izmed zahtev združene Evrope treščila v naš prostor, a v njem našla le šole brez ustreznih prilagoditev in kader brez dodatnih specifičnih znanj. Prav tako se veliko govori o enakih možnostih za vse, a na Ministrstvu za zdravje vztrajno pritiskajo na zavoro in ne dajo zelene luči za izvajanje programa Celovite rehabilitacije slepih.

Analiza razmišljanj študentov tiflopedagogike.

Zaradi popolne zmešnjave na tem področju imamo seveda toliko večja pričakovanja od bodočih tiflopedagogov. Ker so se ti na srečanjih s člani pokazali kot dobri in prijetni sogovorniki, sem jim tudi sama postavila nekaj vprašanj. Njihovi odgovori so pri vsakem od vprašanj strnjeni v krajši vsebinski povzetek.

Vprašanje št. 1: Zakaj odločitev za tako specialno študijsko smer, si imel/a že pred študijem stike s slepimi?

Med razlogi za vpis tega študija anketirani navajajo:

- povsem spontana odločitev,
- zanimivo in privlačno kot novost.

Kar nekaj pa jih je najprej želelo študirati druge smeri na Pedagoški fakulteti (specialno in rehabilitacijsko pedagogiko, logopedijo, pedagogiko za gluhe), pa so smeri bile preveč zasedene.

Večina se jih je z izrazom tiflopedagogika prvič srečala v razpisu za študij, ki ga vsako pomlad objavijo slovenske univerze. Nihče od njih v mladosti ni imel globljih stikov s kakšno na vidu prizadeto osebo, da bi se za študij odločil iz tega razloga. Le posamezniki so se občasno preko prostovoljstva srečevali s slepimi. Večina jih zagotavlja, da so izredno veseli, da so našli pravo izbiro in da že komaj čakajo, da začnejo s poklicnim delom.

Vprašanje št. 2: Se ti zdi, da ti študij daje dovolj teoretičnih in praktičnih veščin, da boš lahko razumel/a svet slepih in slabovidnih? Če ne, kaj pogošaš, koliko je bilo do sedaj stikov s to populacijo?

Vsi zatrjujejo, da so v času študija osvojili obilico teoretičnega znanja, ob tem ne pozabijo poudariti, da imajo zelo dobre predavatelje, nekaj je slovenskih, nekaj pa iz

Zagreba in Beograda. Obravnavali so različne vsebine, kot so: slepi otroci, slepi starostniki, rehabilitacija, kasneje oslepelci, socialne veščine itd. Toda praksa, ja, te je vedno premalo, čeprav je tudi za to dobro poskrbljeno. Priložnost za opravljanje te dobijo v Zavodu za slepo in slabovidno mladino, na medobčinskih društvih, na Zvezi društev slepih in slabovidnih, na taborih slepih in pa v večinskih šolah z integriranimi slepimi ali slabovidnimi učenci. Veliko vaj iz orientacije in mobilnosti imajo na terenu s simulacijskimi očali, prav tako morajo za domačo nalogo z zavezanimi očmi opraviti dela v gospodinjstvu. Kot pomanjkljivost pri praktičnem delu navajajo tesnejše sodelovanje z Zavodom, udeležbo slepih in slabovidnih na študijskih vajah, vključevanje v medobčinska društva, da bi tako imeli več stikov s kasneje oslepelimi in starostniki. Čeprav svet slepih in slabovidnih že kar dobro poznajo in razumejo, pravijo, da se ni vedno lahko uživati vanj.

Vprašanje št. 3: Na eni strani inštitucije za slepe in slabovidne, na drugi pa integracija ali inkluzija, kam torej spadajo na vidu prizadeti?

Kar dobri opazovalci dogajanja na terenu so ti bodoči tiflopedagogi, na dolgo in široko so se razpisali o tem problemu.

Pravijo, da se težko opredelijo, niti eno ne drugo ni popolno, vsaka stran ima svetlo in temno plat. Nekaj študentk celo meni, če bi imele otroka z okvaro vida, bi ga glede na trenutno situacijo najraje imele kar doma, nobena stran namreč ne deluje ravno v dobro otroka.

V zavodu so otroci socialno preveč izključeni, nimajo stikov z videčimi sovrstniki in svetom zunaj zavodskih zidov (npr. fant pri 17-ih letih še nikoli ni bil na rojstnodnevni zabavi ali vstopil v kakšen lokal). Z več vidikov so tudi premalo samostojni. Je pa tukaj več reliefnih učil, prilagojeno je podajanje snovi in dobijo določena specifična znanja.

Ne samo, da so dobri opazovalci dogajanj, tudi, da so zelo direktni in kritični, ko govorijo o inkluzivni šoli, jim je treba priznati. Menijo, da o inkluziji v praksi skoraj ni duha, ne sluha, le tam pa tam kakšen poskus. To je zaenkrat samo še pobožna želja nekaterih staršev, ki želijo, da bi se njihovi otroci šolali v domačem kraju. Res pa je, da imajo slepi in slabovidni otroci v integraciji in inkluziji boljše socialne veščine, razmere jih prisilijo do večje samostojnosti, skratka so večji borci. Toda, to je samo v primeru, če učenec nima učnih težav ali celo kakšnih drugih motenj, predvsem pa, če so za to usposobljeni strokovni delavci in učitelji v večinski šoli, katerim bi moral biti v podporo usposobljen mobilni tiflopedagog. Na žalost učitelji dostikrat nimajo ustreznih znanj, strokovne službe ne opravljajo svojega dela in učenec kljub prizadevanju ne more enakovredno slediti pouku. Zato ga mnogokrat obravnavajo kot manj vrednega in otrok se počuti odrinjenega. Ti manjvrednostni kompleksi gotovo ne prispevajo k pozitivni samopodobi mladostnika, vplivajo pa tudi na to, v kakšno osebnost se bo ta razvil.

Slepi in slabovidni otroci bodo torej lahko enakovredno sledili pouku v večinski šoli, če bodo narejene korenite spremembe v sistemu, med katerimi so na prvem mestu najrazličnejše prilagoditve, dodatna izobraževanja učiteljev iz specifičnih znanj in boljše delo tiflomobilne službe. Popolnost inkluzije pa bo dosežena, ko se bo ob vseh

dejavniki upoštevalo še otroka, predvsem to, da se bo ta v danem okolju počutil srečnega in sprejetega.

Vprašanje št. 4: Če je situacija res tako slaba, kot pravite, kaj potem lahko vi kot bodoči tiflopedagogi naredite za boljše vključevanje slepih in slabovidnih v družbeni in življenjski tok, torej kakšna je vaša vizija tiflopedagoga?

Vsi so si enotni, da jih čaka ogromno dela, cilji pa so lažje dosegljivi, če se jim bomo na tej poti pridružili tudi slepi in slabovidni. Med pomembnejše naloge prištevajo:

- zgodnja obravnava otrok in pri odraščanju aktivnost specializiranih tiflopedagogov (orientacija in mobilnost, vsakodnevne veščine, urjenje vida, socialne veščine). Pravijo, da ti delo obvladajo bolj profesionalno v primerjavi s pedagogi, ki so se do sedaj izobraževali na seminarjih in predavanjih,
- posebno pozornost je potrebno posvetiti obdobju pubertete, ko je samopodoba najstnika zelo nizka, okvara vida pa jo še znižuje,
- od države je potrebno še naprej zahtevati, da uredi področje zakonodaje in pravic slepih in slabovidnih, mišljena je celovita rehabilitacija slepih ter delovanje Centra za pomoč slepim in slabovidnim,
- prizadevanja za več prilagoditev v okolju in na prevoznih sredstvih ter
- informiranje in ozaveščanje javnosti o sposobnostih slepih, o pravilnem nudenju pomoči, o načinu komuniciranja itd (anketa 2012).

Kakšne rezultate bodo bodoči tiflopedagogi dosegli, bo pokazal čas, zanesljivo jim bo profesionalno teoretično znanje in nekaj praktičnih izkušenj dobra štartna osnova za poklicno delo. Toda na poti do inkluzivnega okolja je še veliko drugih čeri in ovir. Kaj hitro se lahko zgodi, da v državi brez koncepta inkluzije na področju izobraževanja, zaposlovanja in sociale ter v družbi s predsodki o drugačnosti, INKLUZIJA lahko ostane zgolj VIZIJA.

Viri:

Anketni vprašalnik za študente – maj 2012

Florjančič Stane – intervju julij 2012

Golob M. (1989). Pot k svetlobi. Ljubljana: Zavod za slepo in slabovidno mladino.

Koprivnikar Katjuša – intervju avgust 2012

[Na vrh](#)

5. NOVOSTI IZ INVALIDSKEGA VARSTVA: Ugodnosti za slepe in slabovidne v železniškem prometu

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: avtor

[Pošlji komentar](#)

Četudi je od ukinitve pravice do ugodnostnih voženj za slepe in slabovidne minilo že kar nekaj časa, Zakon o izenačevanju možnosti invalidov je to pravico ukinil v decembru 2010 in s tem veljavnost knjižic za ugodnostne vožnje, je nemalo naših članov, ki sprašujejo, ali so sedaj kakšne ugodnosti. Oglejmo si, kako je to urejeno v železniškem prometu.

Za slepe in slabovidne osebe ni v železniškem prometu nikakršnih ugodnosti več zaradi njihove invalidnosti, so pa urejene ugodnosti za njihove spremljevalce. Spremljevalec je lahko tudi pes vodnik slepe osebe in zanj veljajo enake ugodnosti. Tako v notranjem kot v mednarodnem prometu spremljevalec slepe osebe potuje brezplačno, slepa oseba pa popusta nima. Spremljevalec ima torej popust v višini 100% in to tako v 1. kot v 2. razredu, slepa in slabovidna oseba pa plača vozovnico po veljavni splošni tarifi za določeno potovanje, torej po redni ceni. Število voženj je neomejeno.

Popust za spremljevalca se razumljivo prizna samo v primeru, kadar potuje skupaj s slepo ali slabovidno osebo. Tako bi se npr. štelo, da potuje spremljevalec brez vozovnice, če bi potoval sam ali pa na primer, če bi bil spremljevalec v 1. razredu, slepa oz. slabovidna oseba pa v 2. razredu, da torej ne bi potovala skupaj, četudi bi imel brezplačno vozovnico za spremljevalca slepe ali slabovidne osebe.

Brezplačno vozovnico prejme spremljevalec na prodajnih mestih vozovnic za železniški promet. Ugodnost se uveljavlja s predložitvijo članske izkaznice slepe oziroma slabovidne osebe.

Lahko pa se koristijo različni komercialni popusti, določeni v Potniški tarifi PT 700.02, izmed katerih nas bodo zanimali predvsem popusti za upokojene in starejše. Upravičenci so osebe, starejše od 60 let ter starostni in invalidski upokojenci s stalnim bivališčem v Sloveniji. Do popusta niso upravičeni invalidi upokojenci, ki so zaposleni s polovičnim delovnim časom, ter otroci in mladi, ki prejemajo pokojnino po starših. Popusti z izkaznico K-13a RailPlus so:

- v notranjem prometu: 30% od ponedeljka do petka in 50% ob sobotah, nedeljah in praznikih;
- 30% v prometu med Slovenijo in Hrvaško ter 25% RailPlus popust v mednarodnem prometu.

Popust velja na progah Slovenskih železnic, v prometu med Slovenijo in Hrvaško (tudi na progah Hrvaških železnic) ter v mednarodnem prometu, za potovanje v 1. ali 2. razredu.

Popust se uveljavlja na podlagi izkaznice za vožnjo s popustom za starejše in upokojene K-13a RailPlus. Velja ob nakupu vozovnice na postaji oziroma na vlaku,

če vstopite na postaji, na kateri ni mogoče kupiti vozovnice. Na vlaku popusta ni mogoče uveljaviti, če ste vstopili na postaji, na kateri v času odhoda vlaka prodajajo vozovnice.

Nakup izkaznice K-13a RailPlus

Ob nakupu izkaznice potrebujete osebni dokument in odrezek nakaznice pokojnine za tekoči ali prejšnji mesec oziroma obvestilo banke o prejemu pokojnine. Izkaznica je naprodaj na vseh železniških postajah. Cena izkaznice je 7,00 EUR, njena veljavnost je eno leto.

Vsa podrobnejša pojasnila in informacije lahko dobite:

- na potniških blagajnah,
- v klicnem centru Slovenskih železnic tel. št. 1999
- po elektronski pošti potnik.info@slo-zeleznice.si

Vir: <http://www.slo-zeleznice.si/>

[Na vrh](#)

6. TESTIRALI SMO: **Spletni brskalnik, spisan prav za slepe – se ga spleča uporabljati?**

Avtor in sodelavec: *Jožef Gregorc*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

Tokrat predstavljam brskalnik WebbIE, katerega glavna značilnost je, da nosi deklaracijo, ki pravi, da je narejen posebej za slepe in slabovidne uporabnike. WebbIE je pravzaprav skupek bolj ali manj uporabnih programov, ki vključujejo brskalnik (osnova), odličen odjemalec za brezplačne knjige na gutenberg.org, RSS bralnik, odjemalec podcastov, skupek programov za poslušanje in gledanje BBC, program za poslušanje mnogih radijskih postaj, imamo pa tudi bombončka, ki igra vlogo opomnika za uro in koledar. To je le nekaj programčkov, jih pa najdemo še nekaj. Glavna značilnost večine od naštetega je, da deluje v povezavi z brskalnikom (odjemalec podcastov in RSS bralnik sta tipičen primer tega, drugo, kar lahko poudarim, pa je preprostost in še enkrat preprostost. Ves skupek je lahek in se ga da priučiti zelo hitro tudi tistim, ali predvsem tistim, ki z računalnikom niso na ti.

BRSKALNIK

Brskalnik je sestavljen iz glavnega okna in vrstice, kjer vpisujemo želen naslov strani. Imamo dve možnosti prikaza strani, kot v Internet Explorerju (IE), ali pa prilagojen prikaz, kot ga generira WebbIE. To pomeni, da WebbIE iz strani izključi neberljive ali nepomembne elemente, lahko pa tudi nekaj tistih, ki smo jih posebej označili. Če beremo po prilagojenem prikazu, izgubimo možnost navigacije z bralnikom zaslona in pridobimo možnost navigacije s tipkami, ki jih je za rokovanje s programom predvidela programska hiša, ki je brskalnik zgradila. Ob igranju z obema načinoma brskanja bi rekel, da je način klasičnega prikaza (IE) boljši, ker omogoča predvsem uporabo že privajenih ukazov. Prav tako je problem tega brskalnika zaznava slik CAPTCHA, kar pomeni, da jih ne zna brati. Vse to se da odpustiti, toda problem je tudi stabilnost, saj se je med uporabo brskalnik nekajkrat zaprl.

Ko govorim o plusih, moram nedvomno izpostaviti njegovo osnovno odliko, in to je preprostost in prilagojenost za slepe. Prav vse strani, ki sem jih obiskal, sem bral lahko, s prilagojenim pogledom pa tudi elegantno, saj sem se znebil raznih animacij in druge šare, ki so dobrodošel dodatek, toda vse prerade zmotijo uporabniško izkušnjo. Prednost je tudi v izbiri pogleda. Lahko si izmišljujem, ali bom gledal prilagojeno ali moram delati hitro in bom izbral pogled v načinu IE.

RSS BRALNIK

Če bi bil bralnik vgrajen v sam brskalnik, to ne bi bila nobena napaka, tako da si zaradi tega že na začetku zasluži rahel minus. Razlog za to je, da moraš za branje novic program posebej zagnati, kar je meni čisto odvečen korak.

Drugače pa so viri razvrščeni pregledno, kar pomeni, da imamo na eni strani seznam virov (monitor, moj mikro, rtvslo...) in na drugi strani naslove novičk. Pohvalno je, da omogoča tako uvoz, kot izvoz seznama virov v standardnem OPML zapisu.

ODJEMALEC PODCASTOV

Opis tega programa je identičen opisu za RSS bralnik, dodan je le okvirček, kjer znižujemo ali zvišujemo glasnost predvajanja. Ostale značilnosti programa so si podobne. Za predvajanje podcastov se bo programček poslužil Windows media playerja, ki bo tekel kot storitev, lahko pa ga zaženemo kot samostojen program. Odjemalec omogoča tako prijavo kot odjavo na podcaste, naložitev k sebi izbranega, izvoz/uvoz podcastov v standardnem OPML zapisu in še nekaj obrobnosti. Kot sem že zgoraj napisal, bi lahko produkt vgradili v sam brskalnik, kar spet prinese rahel minus za paket. To pomeni, da je treba za prijavo na določen podcast v najslabšem primeru odpreti dva programa in še pomočnika za iskanje virov z Googlom. To je v standardnih brskalnikih rešeno bolje.

ODJEMALEC KNJIG IZ GUTENBERG.ORG

Vmesnik je podoben kot pri bralniku novic in odjemalcu za podcaste, tako da samo na hitro: imamo tokrat 3 razdelke, in sicer abecedni seznam za avtorje in/ali naslove, z izbiro ustrezne črke (potrdimo z »enter«), se zapolni drug razdelek, kjer izberemo želen artikel, s potrditvijo ga prenesemo k sebi in že lahko začnemo brati. Ker je zbirka na gutenberg.org impresivna, imamo zaradi tega priložen praktičen iskalnik, kamor vpišemo avtorja in/ali naslov, izbor pa se bo sproti ožil. Pohvalno je tudi, da knjige lahko izvozimo, kar pomeni, da praktično ni razlogov, da ne bi spremenili naših prenosnih naprav tudi v bralnike.

SKLEP

Opisani so po mojem mnenju najbolj atraktivni deli paketa Webbie. Priporočil bi jih zaradi preprostosti, jasnosti, razumljivosti navodil, konsistentnosti, kar pomeni, da ko poznaš eno aplikacijo, ne bo težav pri uporabi drugih, prilagojenosti za uporabo z bralniki in povečevalniki zaslona...

Kot minus lahko navedem nevklučenost nekaterih programov v sam brskalnik, star pogon za izdelavo spletnih strani. To pomeni, da se v Webbie uporablja pogon, ki je bil aktualen v različici IE7, sedaj pa imamo IE9 in v nekaj tednih bi moral biti za Windows 7 na voljo tudi IE10 z izrisovalnikom Trident 6.0 in boljšo podporo html5, ki je Webbie (še) nima.

Kot slabost bi omenil še redke nadgradnje, pri koledarju ni možnosti povezave le-tega s katerim od spletnih koledarjev (Google), pri radijskem sprejemniku je nekoliko zapleteno dodajati nove radijske postaje.

VABILO: Če bi kdo želel pomagati pri lokalizaciji programa (poslovenjenje), prosim, da se mi oglasi na elektronski naslov, zgoraj na povezavi »pošlji komentar«.

Program in vse ostale informacije so na voljo na: www.webbie.org.uk

[Na vrh](#)

7. DOBRO JE VEDETI: NVDA – brezplačen bralnik zaslona

Avtor in sodelavec: *Jure Srebrovič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošljí komentar](#)

NVDA ali na dolgo None Visual Desktop Access je brezplačni odprtokodni bralnik zaslonske slike, ki slepim in slabovidnim omogoča delo z računalnikom. Glede na to, da je brezplačen, lahko delajo z računalnikom tudi tisti, ki si sicer bralnika zaslona ne bi mogli privoščiti. Ker ne uporablja zaslonskih dodatkov Video intercept, ga lahko uporabimo prav na vseh operacijskih sistemih Windows, pa naj bodo 32 ali 64 bitni. Prenosna verzija na disku ne pusti nobenih svojih datotek, zato je primerna za uporabo na terenu ali na tujih računalnikih.

Kratka zgodovina

NVDA razvija združenje s sedežem v Avstraliji od leta 2005. Prva različica, s katero sem se srečal, je bila 0.5. Bila je le malo boljša od Microsoft narratorja, za glasovno sintezo pa se je sprva uporabljal Microsoft sapi 5 govor. Sprva je NVDA bral le stvari v računalniku, nato je začel podpirati Mozilla FireFox, kasneje urejevalnike besedil Word, Excel in zmeraj več. Kmalu so v NVDA-ju uvedli eno veliko novost in sicer namesto zvočne sinteze sapi 5 so prevzeli brezplačno govorno sintezo Espeak, ki jo NVDA uporablja še danes. Lahko pa se namesti ali uporabi katerakoli druga sapi 4, ali sapi 5 sinteza po želji. Med drugimi lahko tudi Eloquence. Že nekaj let ima NVDA tudi podporo za nekatere novejšje brajeve zaslone, kot so: handyTech, hims, syncBraille, alva bc 640 in BC 680 ter lilly. Lahko pa se v bralnik namestijo tudi drugi brajevi zaslani.

Prva uporaba NVDA bo mogoče za nekatere morda res malo težavnejša, ker nekatere besede izgovarja drugače kot jaws, saj črpa podatke neposredno iz Windows. Tako na primer namizju ne reče desk top kot jaws, ampak namizje list, ker besedo namizje vzame iz sistema Windows. Podobno kot pri jaws insert+f11, uporabljamo sistemsko vrstico s tipkama Windows in b, nato pa se gibljemo s puščicami gor in dol po sistemski vrstici. Applications nam služi kot izbirni meni. S tipko enter pa ukaze iz systemske vrstice neposredno odpremo. Kot svojo funkcijsko tipko uporablja insert,. Pri prenosnikih pa uporablja CapsLock za velike črke, kakor si nastavimo. V NVDA-ju imamo cel kup nastavitvev tako za tipkovnico, miško, glasovne nastavitve in še mnogo drugega. Pri tipkovnici denimo lahko nastavimo, da nam bo bral vsak napisan znak, samo napisane besede, znake in besede, ali pa nič. Prav tako lahko izberemo, da nam bo izgovarjal funkcijske tipke tab, shift tab in podobno.

Na splošno se lahko NVDA pohvali s prednostmi, kot so:

1. Branje orodnih svetovalcev (primer: ko se na namizju postavimo na ikono moj računalnik, lahko slišimo zraven še obvestilo: ("pokaže diskovne pogone in strojno opremo, priključeno v ta računalnik").
2. Branje podatkov v urejevalnikih besedil, kot so: ime, velikost in značilnosti pisave, poravnave, barve, stil, pravopisne napake, strani v dokumentih, število vrstic, vse podatke o tabelah, povezave, naslovi, sezname in drugo. Pri tem je

treba poudariti, da ne bere vse naenkrat, ker bi nas to pri delu lahko tudi oviralo, ampak si lahko za vse naštetu obkljukamo, a nam bo NVDA bral ali ne.

3. Pokazatelj napredka: Tukaj lahko nastavimo, a nam bo odstotke napredovanja kazal s piski, izgovarjal odstotke ali oboje, lahko pa mu nastavimo tudi, da prepozna vsa napredovanja, tudi tista v ozadju. V tem oknu lahko nastavimo tudi, ali bo izgovarjal balončke, orodne svetovalce, tipke bližnjic in še mnogo tega.
4. Ena izmed prednosti je tudi možnost nastavitve, da spremlja miško in pri tem bodisi zgolj proizvaja zvočne signale, ali izgovarja trenutni položaj miške. To je še posebej primerno za tiste, ki kljub temu, da ne vidijo, poskušajo delati s pravo računalniško miško. Tukaj lahko nastavimo tudi, da se glasnost in višina zvoka spreminjata glede na položaj miške, da se tako lažje orientiramo.
5. Pri NVDA-ju lahko nastavljamo tudi, kako bodo prikazane spletne strani, koliko vrstic bo prikazanih in podobno. Pri nastavitvah za tabele lahko nastavimo, ali nam bo bral samo stolpce ali tudi vrstice, morda oboje, skratka vse omenjene nastavitve v teh točkah imajo cel kup prilagoditev.

NVDA smo do zdaj poznali v dveh različicah: prenosni (portable), ki je primerna za uporabo na terenu, saj jo lahko damo na USB ključ in z njega zaženemo na kateremkoli računalniku, in namestitveni (installer), ki se namesti na matični računalnik. Od različice 2012.2.1 naprej pa se z interneta shrani samo ena exe datoteka, na računalniku pa izberemo ali bomo NVDA namestili, ali pa v določeni mapi ustvarili prenosno različico. Tudi v primeru, ko imamo ustvarjeno prenosno različico in jo uporabljamo, se lahko kasneje odločimo in NVDA namestimo. Pozor! NVDA ni priporočljivo uporabljati s CD-ja, saj se potem kakršnekoli spremembe, ko si kaj nastavimo, ali pa pride do kakršnekoli napake, ne bodo mogle shraniti. Tako lahko pride do rušenja programa. Hkrati pa ne boste mogli spreminjati značilnosti programa oziroma nastavitve ne bo možno shraniti. Ker NVDA ne uporablja zaslonskih dodatkov, žal s strani Windows ni zaznan kot bralnik zaslona, zato včasih kakšno stvar (primer v antivirusnem programu Eset), ki bi jo sicer bral, ne zazna. Hkrati pa ima prednost, ker ne uporablja skripte, tako kot jaws in tako lahko bere vse programe, ki so dostopni s tab, shift tab in smernimi puščicami.

Naj vas takoj potolažim, da lahko z NVDA-jem od leta 2011 dalje preberemo tudi stvari, ki so pri Jawsu dostopne le z Jaws cursorjem, pogoj je le ta, da v primeru Jawsa ni tako imenovanih graphics. Za branje takšnih stvari pri NVDA uporabimo tako imenovan Flat review, ki se na stacionarnih tipkovnicah aktivira s kombinacijo tipk insert in numerični 7, navigira pa se potem z naslednjimi ukazi: num 7 in num 9 po vrsticah, num 4 in num 6 po besedah in num 1 in num 3 po črkah. Ko želimo neko stvar klikniti, pritisnemo hkrati insert in num deljeno, da pomaknemo miško na zelen objekt, nato pa num množenje za desni klik, ali pa num deljenje enkrat ali 2 krat za levi eno ali dvoklik. V nekaterih programih, npr. emule, moramo 2 krat pritisniti insert num 7, da se potem lahko z zgoraj navedenimi ukazi pomikamo po programu. Ko pritisnemo tab ali katerokoli drugo tipko, se ta način samodejno izključi.

Tako bralnik zaslona NVDA, kot govorna sinteza Espeak imata na voljo preko 40 jezikov, Espeak tudi testno slovenščino. Vendar so za Espeak pri NVDA-ju z različico 2012 testno slovenščino umaknili, zato mi tisti, ki želite v NVDA uporabljati testno slovenščino, pišite na naslov: jure.srebrovic@guest.arnes.si

Poslal vam bom potrebna navodila in datoteke. Lahko vam pomagam dobiti tudi Eloquence za NVDA, ki je primeren za vse tiste, ki se zaradi kakršnihkoli razlogov ne morete navaditi govorne sinteze Espeak. NVDA namreč v svoji osnovi govori le z Espeak. Če nimamo testne slovenščine, je drugi najbližji jezik hrvaščina. Tudi sam program NVDA se lahko prevede v hrvaščino, vendar so potem vsi nazivi (check box, smerne puščice in drugo) v hrvaščini. Neuradno sem izvedel, da naj bi NVDA kot program (meniji in podpora) v kratkem dobil slovensko obliko.

Za konec še nekaj osnovnih bližnjic

- Insert+n je osnovni NVDA-jev meni.
- Control+insert v so glasovne nastavitve, po katerih se nato pomikate s tabom in shift tabom.
- Insert+q je za izhod iz NVDA-ja.
- Control+alt+n za zagon NVDA.

Ostale bližnjice lahko raziščete tako, da najprej pritisnete insert+1 za NVDA pomoč, nato pa se igrate po želji, pri čemer mora biti prva tipka vedno insert ali Caps Lock. Ko želite izključiti tovrstno pomoč, ponovno pritisnete insert+1. NVDA se za razliko od ostalih bralnikov zaslona lahko pohvali tudi s tem, da je izredno majhen, saj je v zagonski obliki velik zgolj 12 MB. Zato je zelo hiter in odziven.

NVDA lahko prenesete s spletne strani

<http://www.nvda-project.org>

[Na vrh](#)

8. NAMIGI IN NASVETI: Učinkovito iskanje z Googlom – četrtič, YouTube-mp3 pretvornik

Avtor in sodelavec: *Brane But*

Lektoriranje: avtor

[Pošlji komentar](#)

69. Učinkovito iskanje z Googlom – četrtič

Brskalnik Google ima celo vrsto dodatnih priročnih možnosti za uporabo, ki nam lahko zelo koristijo v vsakdanjem življenju, spoznajmo jih nekaj:

Kalkulator

Google lahko uporabljamo kot priročni kalkulator. Za nekaj primerov si pogledjmo, kako moramo vpisati iskalni niz:

- seštevanje (npr. 12 plus 312): $12 + 312$
- odštevanje (npr. 75 minus 10): $75 - 10$
- množenje (npr. 23 krat 5): $23 * 5$
- deljenje (npr. 75 deljeno s 3): $75 / 3$
- kvadratni koren (npr. kvadratni koren iz 16): $\text{sqrt } 16$
- potenca (npr. 16 na kvadrat): $16 ^ 2$
- odstotni delež (npr. 25% od 160): $25\% \text{ of } 160$
- primer sestavljenega izračuna: $((12 + 312) / 12) - \text{sqrt } 16$

(Če znaka $^$ ne najdemo na tipkovnici, ga napišemo z naslednjo kombinacijo tipk: levi Alt + 94 na numeričnem delu tipkovnice.)

Ko vpišemo ustrezni iskalni niz, kliknemo Enter in na prvem mestu zadetkov se izpiše celotni račun z rezultatom.

To je le nekaj primerov uporabe Googla kot kalkulatorja, lahko si pa ogledamo seznam vsega, kar je sposoben – v Googlovo okence vpišemo: `google calculator quick reference`.

Pretvarjanje merskih enot

Poglejmo si za nekaj primerov pretvarjanja merskih enot, kako vpišemo iskalni niz:

- kako dolg je palec (inch) v centimetrih: `inch in cm`
- koliko cm je 5 palcev (5 inch): `5 inch in cm`
- kako dolg je čevljev (foot) v centimetrih: `foot in cm`
- koliko cm je 6 čevljev: `6 feet in cm`
- koliko stopinj Celzija je 1 stopinja Fahrenheita: `f in c`
- koliko stopinj Celzija je 70 stopinj Fahrenheita: `70 f in c`

Paziti moramo, da med izhodiščno in končno mersko enoto vpišemo ukaz »in« (besedico, ki v angleščini pomeni »v«). Ko vpišemo ustrezni iskalni niz, kliknemo Enter in na prvem mestu zadetkov se izpiše izračun oziroma rezultat.

Pretvarjanje števil

Marsikomu delajo težave rimske številke. Google nam pomaga pri pretvarjanju rimskih števil v arabske in obratno. Kako to zapišemo?

- primer pretvarjanja rimskih števil v arabske: MCMXLIX in arabic
- primer pretvarjanja arabskih števil v rimske: 1949 in roman

Ko vpišemo ustrezní iskalni niz, kliknemo Enter in na prvem mestu zadetkov se izpiše rezultat

Povezava: <http://www.google.si/>

Vir: Misli sem, da obvladam Google, M. Mazzini, 2009

70. YouTube-mp3 pretvornik

Velikokrat želimo imeti določene skladbe v mp3 formatu, vendar jih po svetovnem spletu zaradi znanih razlogov omejenega prostega dostopa težko najdemo. Na priljubljenem portalu YouTube pa je na razpolago skoraj neomejeno število najrazličnejših skladb. Praviloma lahko najdemo vsakršno skladbo, ki jo iščemo in to v najrazličnejših izvedbah.

Skladbe na portalu YouTube so praviloma v obliki videa oziroma spotov, ki pa so za shranjevanje na naših predvajalnikih glasbe nepriročni, saj zahtevajo zelo veliko prostora, pri čemer pa nas zanima samo glasba za poslušanje in ne celotni video oziroma spot. Na srečo pa YouTube premore aplikacijo YouTube-mp3 pretvornik, ki iz videa »potegne« glasbo in jo shrani v mp3 formatu. Aplikacija je brezplačna in v slovenskem jeziku ter zelo enostavna in hitra za uporabo.

Aplikacijo YouTube-mp3 pretvornik najdemo oziroma odpremo s povezavo <http://www.youtube-mp3.org/sl>. Za večkratno uporabo je najbolj priročno, da si na namizje postavimo ikono z bližnjico do te aplikacije. Aplikacija je sila enostavna, saj je na njej pod napisom YouTube mp3 le okence, kamor vnesemo povezavo iz portala YouTube do skladbe, ki jo želimo pretvoriti, ter pod okencem gumbek »Pretvori video«.

Na portalu YouTube poiščemo željeno skladbo ter v zgornjem okencu označimo in kopiramo povezavo (URL). Nato odpremo aplikacijo YouTube-mp3 pretvornik, v okence prilepimo to povezavo ter kliknemo gumbek »Pretvori video«. Po pretvorbi, ki je zelo hitra, se prikaže novo okno pretvornika, kjer je pod napisom YouTube mp3 naslovna slika videa, ki smo ga pretvorili, desno ob njej pa se izpiše Pretvorba v mp3 uspešna, izvajalec, naslov ter dolžina skladbe.

Pod temi izpisi pa ob spodnji desni strani slike pretvorjenega videa najdemo napis »Prenos« v plavi barvi in podčrtano. Kliknemo na to oznako in odpre se okno, kjer (v zadnji spodnji vrstici) označimo možnost »Shrani datoteko« ter kliknemo gumb »V redu«. Paziti pa moramo, kam smo shranili skladbo na disku našega računalnika oz. izbrati ustrezno mesto shranjevanja, da jo potem tudi najdemo.

Povezave:

<http://www.youtube.com/>

<http://www.youtube-mp3.org/sl>

[Na vrh](#)

9. OGLASNA DESKA: Če človek ve, kaj hoče, je to sreča

Avtor: *Dr. Luj Šprohar*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

V marčevski številki (Rikoss 2012) sem prebral besedilo Slavice Zupanič in zdelo se mi je nadvse zanimivo, saj se v njem lahko prepoznamo mnogi in sicer v različnih vlogah. Zgodbe imajo isto vzporednico, razlika je le v spolu, kajti sam imam izkušnjo starša - slepega očeta. Doživel sem kup neumnosti in nesmislov, s katerimi pa vas ne nameravam dolgočasiti, saj je svet popolnoma nepripravljen sprejeti resnico o slepoti in drugačnosti in istočasnosti vsega.

Gre za nekaj drugega – kako funkcioniramo slepi med seboj glede na sprejemanje sveta in svoje identitete slepote. Kot primer naj navedem, da sem bil ves čas otroštva v običajnem okolju, večinskem, če želite, doma pri starših. Bil sem slaboviden, a to dejstvo za nikogar ni predstavljalo nič posebnega. Morda so se ženske svobodneje preoblačile v moji prisotnosti ali pa sem časopis približal k očem tako, da sem imel večkrat nos na konici umazan od tiskarske barve. Tudi v šoli sem sedel v prvi klopi, česar pa sem se sramoval, saj je bila prva klop rezervirana za odličnjakinje, pridne mamine punčke, saj veste, rdeče krilo, mašnica in bele nogavičke.

Potem je prišel dan, ko sem moral v Zavod za slepo in slabovidno mladino v nadaljnje šolanje. Ko sem prišel, je bil moj vid še neokrnjen glede na prejšnje stanje. Skratka, bil sem med tistimi, ki so še razmeroma dobro videli. Vendar je bilo dejstvo, da sem stopil v bližino sveta slepih ljudi. Doma na ulici sem opazil določene spremembe, ne velike, vendarle opazne. Gledali so me, kako se bom spravil k televiziji in pri nogometu so me puščali bolj zadaj in včasih me niso več vabili na večerne pohode k Šternu, kjer so bili večerni plesi ob bazenu. Najbrž so kot sedemnajstletniki menili, da bo z menoj preveč sitnosti, ko bo nastopila noč in bo temno ali kaj vem kaj še. Ta prehod v osamo mi je bil težak in boleč in še danes ne vem, ali sem jim ga kdaj odpustil.

Čas je tekkel in ko sem pri osemnajstih letih zapuščal zavod, sem bil slep. Tako je sledila pot v Škofjo Loko, na nadaljnje šolanje za poklic telefonista. Nekako se nisem mogel sprijazniti z vlogo, ki mi je bila namenjena, biti telefonist in to vse življenje. Po prvem letniku smo med počitnicami opravljali obvezno počitniško prakso in tedaj se mi je poklic telefonista uprl. Sklenil sem, da bom poskusil vse, da se mu izognem. Razmišljal sem o večerni gimnaziji, kamor so odšli nekateri slepi in slabovidni že pred menoj. Prebral sem vse od ekonomike SFRJ do interne medicine, pa vso zgodovino za gimnazijo in dal sem se preko nekaterih prijateljev inštruirati iz matematike in slovenščine, s poudarkom na slovnici. A ko sem zaključil usposabljanje v Škofji Loki, sem sprevidel, da se za večerno gimnazijo že prestar, če pa rečem še bolj odkrito, sem menil, da me gimnazija ne bo naučila nič takega, kar bi prehudo pogrešal. In tako sem se s sprejemnimi izpiti vpisal na takratno višjo šolo za socialno delo.

Leta so tekla in v svoji preproščini sem si domišljal kar nekaj stvari. Prva je bila ta, da mi bodo vsi povprek ponujali službo, če bom diplomiral, in drugo, da bodo moji sošolci iz vrst slepih in slabovidnih vsaj malo ponosni name, češ, eden od nas se želi

prebiti naprej, vso srečo, pa naj pokaže, da slepi nismo dobri le za telefoniste in zmoremo še kaj več od tistega, kar se nam pripisuje kot najvišji domet. Ena zmota za drugo. Glede študija so me sošolci zavrnil, češ, kaj se pa ti greš, ali misliš, da si nekaj več in kaj ti pa manjka v telefonski centrali in ali boš vse življenje študiral, raje delaj, ti lenuh. In, da veš, z diplomo si še riti ne boš mogel obrisati. Ko smo se srečali z letnikom, sem imel prvo diplomu že za seboj, in ko sem povedal, da službe res ne morem dobiti, so triumfirali na vsej črti: "Saj smo ti rekli, pa si kar rinil. Zdaj so ti končno povedali, kdo si in kam spadaš, no, tako da boš videl, kaj se pravi delati in ne kar naprej postopati na tuj račun." Eto ti ga toliko. Tako sem sklenil, da na tovrstna srečanja ne bom več hodil, saj, kaj pa je meni treba po vsem trudu poslušati take ocene in vrednostne sodbe. Sem se pa z novimi diferenciali vpisal naprej v tretji letnik fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Kasneje se je stvar toliko umirila, da se nismo več pregovarjali o tem, kaj kdo hoče in česa ne. Tudi moji sošolci so spoznali, da poklic telefonista ni tako lahek in preprost, kot se je nekoč zdelo. Dve desetletji sta bili že za nami in jaz sem med tem počel kup stvari, ki so mi prinašale denar in, kako naj rečem, nekakšno slavo. Postal sem znan pisatelj, kasneje pa sem se zaposlil kot direktor vladnega urada za invalide in bolnike. Zaključil sem tudi šolanje z doktoratom, se še enkrat poročil in si ustvaril družino z dvema hčerama.

Ker smo prenehali z opazovanjem, kritikami drugačnosti in večvrednostnimi kompleksi, so mi moji sošolci začeli govoriti, da imam pač srečo. Seveda sem se jezil zaradi tega. Ko se preganjaš za nekim ciljem in skoraj potiš krvavi pot, da se prebiješ, imaš pa srečo?! A nekoč, na takem srečanju letnika, kamor sem previdno začel spet zahajati, mi je končno kapnilo. Če človek ve, kaj hoče in se za to potruzi, da izpelje stvar do konca, je to res sreča in nasprotno, če človek ne ve, kaj bi in je nezadovoljen sam s seboj, ostane nesrečen. Takoj sem dal za nekaj litrov, saj tako spoznanje ni od muh. Ko smo sprejeli dejstvo, da smo vsi vsaj malo drugačni, kljub slepoti in slabovidnosti kot nekemu skupnemu razlogu za boj, so moji ljubi sošolci in sošolke odkrili neko mojo slabost. Gre za to, da sem kot komaj rojeno dete staknil bronhitis in kasneje še škrlatinko, ki mi je pokvarila nekaj sluha. Vse skupaj, z dolgoletnim življenjem v vlažni kleti in dolgoletne vaje ansambla v mrzlih kletih, so mi okvarili ORL sistem do take stopnje, da ne smem piti hladnih pijač. Če vam rečem, da je meni pivo iz zaboja prehladno, in to ne na okus, ampak za grlo, mi pušča za posledico, da sem naslednji dan zamašen, slabo slišim, kašljam in včasih se mi malo vrti v glavi in v nogah nisem preveč trden. Zato si dam pivo ogreti na približno trideset stopinj. Imam dilemo ali piti toplo pivo ali pa navadno mlačno vodo. Tudi kave ne morem piti kar naprej.

In ko so moji sošolci odkrili to slabost, je vedno sledil huronski smeh, češ glejte ga, ta pa pije kuhano pivo. In potem vsi hočejo potipati steklenico, ali je to res, češ, že ni mogoče. Še tisti, ki ponavadi ne delajo preveč hrupa in se ne vtikajo v druge ljudi, morajo poskusiti in me sprašujejo, kako lahko sploh pijem kaj takega. Poskušam vse skupaj obrniti na šalo in rečem, da imajo dekleta, odkar svet stoji, rada nekaj trdega in toplega in naj si le otipajo, kar si žele, lahko pa dajo steklenico tudi med stegna in tako ohranijo toploto. Vendar ni nič bolje. Zato pijem kavo ali pa se dogovorim z gostilničarko, da na skrivaj pogreje pivo in mi ga prinese tako mimogrede, da ne bo nihče opazil. A je praviloma vse zaman. Enako je tudi v spodnjih prostorih našega društva na Jamovi. Ko naročim toplo pivo, sprožim huronski smeh in mnogo vprašanj, kar me spominja na to, da se žensko brez otrok kar naprej sprašuje, zakaj

jih nima ali samske ljudi, zakaj živijo sami, in še in še. Tudi v nek lokal v Šiški sem prenehal zahajati, ker tja prihaja še en naš član. Začuda prej nihče ni niti opazil, da meni natarica pogreje steklenico piva v mikrovalovki, a ker se je pojavil ta model in razbobnal vso stvar, se sedaj že iz kibiciranja vključujejo še drugi. In tako me ni več tam.

Kako naj zaključim? Ljudje težko sprejemamo drugačnost, še bolj znotraj svoje skupine. Gre za boj znotraj skupine, ki je navzven ogrožena v vseh potencialih, v katerih se ne more uveljaviti, pa naj gre za šolanje, poklic, politično dejavnost in še vse kaj drugega, kar si žele. Morda s poudarjanjem slabosti najprej pokažemo, da je nekdo še slabši, še bolj usmiljenja vreden in pomoči potreben, ali pa gre za maščevanje nekemu, ki se gre ideološki virus s premikanjem izza težkih psihičnih obzidij naprej v neko novo dimenzijo. Najbrž sem z leti pogruntal, kje je bila srž moje splošne nepriljubljenosti ali vsaj nekih stereotipov o tem, kakšno škodo jim bom povzročil ali kaj slabega prinašam. Šlo je za to, da sem bil ves čas ideološki virus, tako pri uveljavljanju v družbi in nekakšnem tekmovanju z polnočutnimi, kakor sem nehote jezil druge slepe in slabovidne ljudi že s tem, da sem počel morda na videz nekaj posebnega in so prav oni morali poslušati svoje prijatelje in sorodnike, češ, kako pa da se ti ne lotiš tega, poglej onega, ta je pa uspel.

Tako nemogoče stvari postajajo običajne in čudežev pač ni. Pri tem pa vsak od nas nosi svojo Golgoto in mora trdno stati na točki svojega prepričanja o tem, da je na pravi poti in vztrajati do konca oziroma do zelenega cilja in to je vse. Vedno bolj sem prepričan, da je uspešna integracija vztrajanje na svoji poti, ne glede na to, kaj pravijo ljudje. Prav tu se je pokazalo pomanjkanje samozavesti in prepričanja v svoj prav, za kar se je dolga leta trudil Zavod za slepo in slabovidno mladino, s tem, da nam je vsem uničeval socialno imunski sistem ter nas delno, nekatere pa povsem, onemogočil za pravi boj in enakovredno življenje ter tekmovanje za uspeh.

Za konec le še cvetka. Ko sem doktoriral, me je pomemben uslužbenec zavoda pospremil z besedami: " No, vidiš, Luj, tvoj uspeh je briljanten. Dokaz o tem, kako smo dobro delali." Morda imajo pa prav.

Članek je bil objavljen v sobotni prilogi Dnevnika - objektiv, 19. Maja 2012.

[Na vrh](#)

10. NOVIČKE: Program Maestro Translate v slovenščini, Tipkovnice za slabovidne, Jaws sedaj vključuje podporo za OCR, Nove funkcije v Skype, Preverite zdravstveno zavarovanje preko SMS

Avtor in sodelavec: *Jure Srebrovič*

Lektoriranje: Albert Kolar

[Pošlji komentar](#)

Izšel je program Maestro Translate v slovenščini:

MaestroTranslate je programček, ki brez obiska spletne Googlove strani omogoča prevajanje besedil iz enega jezika v drugega s pomočjo uradnega Google prevajalnika. Programček v glavnem oknu vsebuje naslednja polja: izvorni jezik, ciljni jezik, vnosno polje za vnos besedila in gumbek prevedi. Če želimo na primer prevesti besedilo iz angleščine v slovenščino, pod izvorni jezik izberemo English, pod ciljni jezik izberemo Slovenian, v vnosno polje napišemo angleško besedo ali stavek, in ko kliknemo gumbek prevedi, nas postavi na vnosno polje, kjer je napisan slovenski prevod danega besedila. V meniju vrste prevajanja lahko označimo, da nam programček prevaja besedo za besedo, odstavek za odstavkom ali izberemo možnost prevajanja največjega možnega besedila. Uporabniki programa Jaws for windows lahko s pomočjo skripta prevajajo v kateremkoli programu (Word, Internet Explorer, Acrobat reader in drugo), ne da bi sploh odpirali MaestroTranslate. Program je na voljo tudi v slovenščini.

Avtor programa je slep romunski programer Octavian Rasnita. Avtor skripta za prevajanje v katerikoli aplikaciji je slepi programer iz Hrvaške Zlatko Sobočan. Prevedel pa sem ga Jure Srebrovič.

Maestro Translate lahko prenesete iz povezave:
<http://www.tranzactiibursiere.ro/maestro/translate/>

Na voljo tipkovnice za slabovidne uporabnike

Podjetje Diopta d.o.o. sporoča, da so odslej na voljo slovenske tipkovnice za slabovidne uporabnike. Slabovidni uporabniki se srečujejo s težavami, kot so majhne in nekontrastne črke ali pa s tem, da je razporeditev tipk nemška ali angleška. Slovenskim uporabnikom lahko ponudijo ustrezne tipkovnice, katerih glavne lastnosti so: slovenska razporeditev črk, slovenski znaki (č, š, ž), visoko kontrastne tipke, različne barvne kombinacije (črna/rumena, črna/bela, bež/črna, bež/rdeča, rumena/črna) itd. Ostale značilnosti pa so še: velike črke, gravirani znaki – večja odpornost pred obrabo, Podpora za upravljanje z multimedijo (VICM-3000 in VM-2811) itd. Na voljo je tudi Vodoodporna tipkovnica – 40 % (VICM-3000). Vse tipkovnice se enostavno priključijo preko USB kabla, združljive pa so tudi s proizvodi Dolphin SuperNova in ostalo opremo za slepe in slabovidne.

Vir: <http://www.diopta.si>

Jaws 13.0 vključuje tudi podporo za OCR

V podjetju Freedom Scientific so v jaws različica 13.0 vključili podporo za OCR, ki omogoča prepoznavanje besedila, ki je napisano v obliki slike. Storitev aktiviramo

tako, da v dokumentu s sliko pritisnemo najprej insert+presledek, nato tipko O za OCR in črke s, q ali w odvisno od potrebe pretvarjanja za zagon tega sistema. Po nekaj sekundah se bo aktiviral jaws cursor in besedilo, ki bo prepoznano iz slike oziroma takšno besedilo, ki sicer ni na voljo, bo prebrano z nižjim glasom. Sprehajamo se lahko s puščicami gor in dol. Ko končamo pritisnemo num plus za pc cursor.

Vir: <http://www.freedomscientific.com>

Nove funkcije v Skype

Podjetje Skype je letos poleti izdalo novo različico programa Skype. Zadnja različica je 5.10.0.116. Ena od novosti te različice je, da imamo na vrhu seznama stikov možnost, da s tipko enter aktiviramo meni, v katerem nato označimo, kateri stiki naj bodo prikazani. Na voljo imamo: vse skype stike, vse FaceBookove stike, samo Dosegljive stike in vse. Ko nov skype prvič namestimo, nam bralniki zaslona na vrhu ali pa tik pod vrhom izgovori all, change contact list. In tukaj s pritiskom na enter potem spremenimo seznam stikov glede na naše želje.

Vir: www.skype.com

Preverite zdravstveno zavarovanje preko SMS

Odslej lahko vsi, ki smo zdravstveno osnovno ali dopolnilno zavarovani, preverimo naše zavarovalno stanje. To je možno pri vseh zavarovalnicah, ki imajo pogodbo z ZZZS. Z vročitvijo kartice zavarovana oseba omogoči zdravstvenim delavcem elektronski dostop do podatkov o urejenosti oz. neurejenosti svojega obveznega in dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja. Ti podatki so shranjeni v podatkovnih zbirkah ZZZS in treh prostovoljnih zdravstvenih zavarovalnic. Če želimo preveriti naše zdravstveno zavarovanje, preprosto pošljemo sporočilo SMS s ključno besedo ZZ in nato takoj številko zdravstvene kartice na številko: 031 771 009. V nekaj sekundah dobimo nazaj povratni SMS z našim stanjem. Storitve je brezplačna, zaračuna se le odhodni SMS po ceniku vašega operaterja. Storitve deluje v vseh slovenskih mobilnih omrežjih. Tako si lahko odslej prihranimo nepotrebne stroške s tem, ko ne bi bili obveščeni o našem poteku zavarovanja in podobno. ZZZS sporoča, da bodo v prihodnje preko SMS sporočil dostopne tudi ostale informacije.

[Na vrh](#)

© 2002-2012, [Uredništvo Rikoss](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)